

LAUSUNTO

13.1.2017

SOSIAALI- JA TERVEYSMINISTERIÖ
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen osasto

Asianumero STM075:00/2011

VIITE: Luonnos hallituksen esitykseksi alkoholilain kokonaisuudistukseksi

LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI EDUSKUNNALLE ALKOHOLILAIKSI JA ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Yleistä

Palvelualojen ammattiliitto PAM ry (jatkossa PAM) lausuu Sosiaali- ja terveysministeriön pyynnöstä hallituksen esitykseen alkoholilain kokonaisuudistuksesta. Esityksellä on tarkoitus toteuttaa alkoholilain kokonaisuudistus ja tuoda nykyisen lain perusteella annettujen asetusten pääperiaatteet lakitasolle sekä purkaa normeja. PAM edustaa kaupan- ja ravintola-alan sekä Alkon työntekijöitä ja esitetty kokonaisuus on tästä näkökulmasta käsin katsottuna varsin tasapainoinen. Joitain huolenaiheita esitys herättää.

Kauppojen aukiolojen vapautuminen vuoden 2016 alussa tarkoitti samalla myös alkoholin myyntiaikojen laajenemista lauantain ja sunnuntain pidempien aukiolojen sekä juhlapyhien osalta. Alkoholin saatavuus on näin ollen lisääntynyt viime vuoden alun jälkeen merkittävästi ja saatavuus lisääntyy edelleen, mikäli esitys hyväksytään sellaisenaan.

Vaikka alkoholin kulutus on viime vuonna THL:n tilastojen mukaan vähentynyt, on Suomessa edelleen tarve alkoholin kokonaiskulutuksen ja ennen kaikkea alkoholista aiheutuvien haittojen vähentämiseen. Esimerkiksi SAK:n tekemän luottamushenkilöpaneelin mukaan (02/2014) 39 prosenttia luottamushenkilöistä oli työpaikallaan havainnut alkoholin käyttöön liittyviä ongelmia, kuten krapulassa tai humalassa töissä olemista, poissaoloja, tapaturmia tai rattijuopumuksia. Neljännes kertoi viimeisen kahden vuoden aikana alkoholin käytön vuoksi tapahtuneesta irtisanomisesta työpaikallaan.

Valitettavaa on, että iso osa alkoholista kulutetaan muualla kuin ravintoloissa. PAMin mielestä alkoholipolitiikassa on tavoiteltava sitä, että tulevaisuudessa yhä suurempi osa kulutetusta alkoholista nautitaan ravintoloissa.

2 luku Luvanvaraisuus

17 § Alkoholijuomien vähittäismyyntilupa ja sen myöntämisen edellytykset

PAM vastustaa ei-käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien (mm. long drink -juomat) myymisen sallimista päivittäistavarakaupassa ja näiden vähittäismyyntiä ravintoloista. Ei-käymisteitse valmistettujen alkoholijuomien myynti tulee jatkossakin sallia vain Alkossa. Lainsäädäntöuudistusta tehtäessä on syytä huomioida, että Alkon hinnoittelun periaatteet on säädely ja Alkolla on oltava samat hinnat koko Suomessa. Kauppa sen sijaan voi hinnoitella tuotteet vapaasti. Muutos johtaa väistämättä siihen, että Alkon tuotevalikoima supistuu, koska se ei pysty kilpailemaan hinnoilla päivittäistavarakaupan kanssa. Myynnin painopisteen siirtymisellä päivittäistavarakaupan suuriin yksiköihin on negatiivisia työllisyysvaikutuksia, sillä Alko työllistää suhteessa enemmän kuin suuret päivittäistavarakaupan yksiköt.

PAMin mielestä pienpanimoille voidaan myöntää vähittäismyyntilupa käymisteitse valmistetuille juomille. PAM pitää erittäin hyvänä, että laissa rajataan myyntiluvan ulkopuolelle ei-käymisteitse valmistetut tuotteet (mm.

13.1.2017

siiderit ja long drink -juomat). Muilta osin käsityöläisöluiden vähittäismyyntiluvan edellytysten tulee olla samankaltaiset kuin tilaviineillä ja sahdilla. Myös verokohtelun tulee olla yhdenmukainen.

Vähittäismyyntilupien sääntelyä muutettaessa on syytä muistaa, kuinka EU-tuomioistuin suhtautuu monopoliyhtiön erillisasemaan ja tiedostaa muutokseen liittyvät riskit. PAMin näkemys on, ettei Alkon asemaa tule vaarantaa tehtävillä päätöksillä.

18 § Alkoholijuomien anniskelulupa ja sen myöntämisen edellytykset

PAM kannattaa hallituksen esityksessä esitettävää yhteistä anniskelualuetta, mutta anniskeluluvan haltijan on huolehdittava, että vastaavia hoitajia on riittävästi valvonnan toteutumiseksi. Viranomaisten on puututtava tehokkaasti havaittuihin puutteisiin.

19 § Alkoholijuomien anniskeluluvan myöntäminen eräissä tapauksissa

PAM kannattaa cateringilmoituksen käyttöönottoa. Uudistus vaatii toimiakseen sen, että valvovilla viranomaisilla on nykyistä laajemmat valtuudet.

20 § Lausunnot ja tiedonsaanti anniskelulupahakemuksista

PAMin pitää hyvänä, että kansalaisten vaikutusmahdollisuuksia lähiympäristössä tapahtuvaan anniskeluun lisätään, sillä jatkoaikaluvista luopumisen myötä on varmistettava, miten työturvallisuutta, ympäristöhaittoja, liika-anniskelua ja muita häiriöitä ehkäistään. Kansalaisten vaikutusmahdollisuuksien lisääminen on yksi keino ehkäistä edellä mainittuja haittoja.

21 § Anniskeluluvan rajoittaminen ja määräysten asettaminen

PAM pitää hyvänä, että hallituksen esityksessä määritellään selkeästi, milloin anniskelulupaa voidaan rajoittaa tai jättää myöntämättä.

3 luku Alkoholiyhtiö

23 § Hallintoneuvosto

PAM esittää, että jatkossa Alkon hallintoneuvon yksi kahdestatoista jäsenestä on oltava henkilöstön edustaja.

27 § Alkoholijuominen muu myynti

PAM pitää hyvänä, että Alkon on mahdollista laajentaa myyntiään myös myymäläautoihin ja -laivoihin. Myös huutokauppojen mahdollistaminen esitetyllä tavalla on kannatettava uudistus.

13.1.2017

5 luku Alkoholijuomien vähittäismyynti ja anniskelu

37 § Vähittäismyyntin ja anniskelun henkilökunta

PAM pitää erittäin hyvänä, että vastaavan hoitajan läsnäolovelvoitetta ei esitetä poistettavaksi, sillä on lähtökohtaisesti mahdotonta, että omavalvonnasta vastaisi henkilö, joka ei ole läsnä silloin, kun anniskeluluvat ovat voimassa ja anniskelua tapahtuu.

PAMissa katsotaan, että hallituksen esityksen määritelmä "muu luvanhaltijan tähän tehtävään nimeämä henkilö" korvaa nykyisen varavastaavan. Vastaavan hoitajan lisäksi varavastaavan läsnäololle on aito tarve, sillä kuten pykälän 2 momentissa todetaan tulee ravintoloissa olla läsnä riittävästi henkilökuntaa muun muassa riittävän omavalvonnan mahdollistamiseksi.

PAM pitää hyvänä, että jatkossa kaikilla vähittäismyyntin tai anniskelun henkilökunnalla tulee olla osaamistodistus, sillä tällä hetkellä henkilökunnalla ei ole vastaavia hoitajia lukuun ottamatta mitään kelpoisuusvaatimuksia.

40 § Alkoholijuomien vähittäismyyntipakkaukset ja anniskeluannokset

PAM näkee järkevänä alkoholijuomien määräsääntelystä luopumisen anniskelussa, mutta ravintoloiden yleiseen turvallisuuteen, ravintoloiden omavalvontaan ja viranomaisvalvontaan on kiinnitettävä nykyistä enemmän huomiota.

41 § Vähittäismyyntiaika

PAM katsoo, että selkeyden lisäämiseksi on perusteltua, että Alkon aukioloa laajennetaan arkisin klo 21 saakka, jolloin alkoholin vähittäismyyntiaika on arkisin kaikkialla klo 9-21. Alkon osalta lauantain rajoitettu aukiolo klo 9-18 välille ja sunnuntain sekä pyhäpäivien kiinniolo on edelleen perusteltua säilyttää. Muutos tulee joka tapauksessa tuomaan yhdestä kahteen lisäpäivää aukioloihin vuodesta riippuen.

42 § Anniskelu aika

PAM kannattaa esitystä siitä, että alkoholijuomien nauttiminen olisi sallittu yhden tunnin ajan anniskeluajan päättymisen jälkeen. Muutoksen toteuduttua on kuitenkin huolehdittava, että ravintolat todella sulkeutuvat tunnin kuluttua anniskeluajan päättymisestä. Ravintola-alan työntekijät ovat aidosti huolissaan muutoksen vaikutuksesta työturvallisuuteen.

43 § Jatkoaikailmoitus

Nykyisen alkoholilain ja sen perusteella annetun asetuksen jatkoaikoja koskevat määräykset ovat osoittautuneet ongelmallisiksi pääasiallisesti siksi, että edellytykset jatkoaikaluvan saamiselle ovat harkinnanvaraisia ja arviointi perustuu osittain subjektiivisiin arvostuksiin. Ongelmat eivät kuitenkaan saa olla ainoa syy jatkoaikaluvista luopumiselle, sillä lainsäädäntöä voidaan tältä osin kehittää. Jatkoaikaluvan saaminen voisi esimerkiksi perustua tiukennettuun valvontaan anniskelussa sekä asiakas- ja työturvallisuudessa. Lisäksi siinä voisi ottaa huomioon,

13.1.2017

miten ravintola on huomionut henkilökunnan määrän, osaamisen ja työturvallisuuden sekä asiakkaiden turvallisuuden.

Jos jatkoaikaluvista kuitenkin luovutaan, on varmistettava, miten työturvallisuutta, ympäristöhaittoja, liikanniskelua ja muita häiriöitä ehkäistään.

44 § Anniskelu eräissä tapauksissa

Hallituksen esityksessä korostetaan erityistä velvollisuutta huolehtia turvallisuudesta, joka on entistä tarpeellisempaa mikäli pykälien 42 ja 43 uudistukset toteutetaan. PAM kannattaa lämpimästi hallituksen esityksessä olevaa esitystä järjestyksenvalvonnan kehittämistä. Mielestämme uudistus on välttämätön tilanteessa, jossa yhä useampi ravintola tulee olemaan avoinna nykyistä pidempään. PAM pitää myös erittäin hyvänä, että laissa määritellään riittävän tarkasti järjestyksenvalvojen työtehtävät, sillä työntekijöiden ja asiakkaiden turvallisuus on taattava.

Mielestämme myös muina aikoina ravintoloiden turvallisuuteen on kiinnitettävä huomiota ja niissä pitää olla riittävästi ammattitaitoista henkilöstöä. Kiertävä järjestyksenvalvonta ei riitä turvaamaan työntekijöiden ja asiakkaiden turvallisuutta. Valvontaresursseja on lisäksi parannettava.

45 § Alkoholijuomien hankkiminen

PAM kannattaa esitystä siitä, että vähittäismyyntiluvanhaltija saisi jatkossa myydä alkoholijuomia anniskeluluvanhaltijalle anniskeluun, mutta on erittäin tärkeää huolehtia siitä, että valvontaviranomaiselle raportoidaan ostoista.

82 § Alkoholijuoman nauttimiskiellot

PAMissa katsotaan, että hallituksen esityksen kirjaus on epäselvä ja siksi ongelmallinen. Näkemyksemme mukaan esitetty kirjaus mahdollistaa yhä useammin omien juomien nauttimisen yksityisissä ja yritysten järjestämissä tilaisuuksissa. Työllisyyskehityksen kannalta olisi kuitenkin tärkeää, että yhä suurempi osa nautitusta alkoholista kulutettaisiin valvotun anniskelun piirissä anniskeluravintoloissa.

Muita huomioita alkoholilainsäädännöstä

Hallituksen esityksessä korostetaan omavalvontaa. Vaikka omavalvonta on tärkeää ja sitä tulee kehittää, se ei voi kokonaan korvata laadukasta ja oikein resursoitua viranomaisvalvontaa. Viranomaisilla pitää olla oikeus tarkastaa toiminta myös paikoissa, joissa epäillään anniskelutoimintaa, mutta ei ole myönnettyjä tai voimassaolevia anniskelulupia. Viranomaisten välinen tehtävänjako on oltava selkeä ja mahdolliset päällekkäisyydet on poistettava. Tulliviranomaisten resurssit on palautettava vähintään vuoden 2015 tasolle.

Aiemmin osana harmaan talouden torjuntaohjelmaa on esitetty reaaliaikaista alkoholivarastokirjanpitoa pakolliseksi. Reaaliaikainen varastokirjanpito olisi kustannustehokasta ottaa käyttöön osana on line -kassarekisterijärjestelmää. On line -kassarekisterijärjestelmän käyttöönotto tehostaa myös viranomaisvalvontaa.

Kauppojen aukioloaikojen vapautuminen on lisännyt yksintyöskentelyä varsinkin pienissä kaupan yksiköissä. Myös Alkoissa yksintyöskentely on lisääntynyt. Yksintyöskentely sijoittuu tyypillisesti myöhäisimpiin iltatunteihin ja

13.1.2017

öiseen ajankohtaan. Myyntitapahtumasta kieltäytyminen ikärajan, päihtymyksen tai kellonajan vuoksi luo usein häiriötilanteen joka yksin työskennellessä on haastavampi hallita. Aina paikalla oleva, näkyvä vartiointi ehkäisee häiriötilanteita ja parantaa kaikkien asianosaisten turvallisuutta.

Päihdehaittoja arvioitaessa huomioitava

Alkoholiriippuvuudesta aiheutuva työkyvyttömyys on rinnastettava samanarvoiseksi muiden sairauksien kanssa, jotka oikeuttavat sosiaalivakuutusetuuksien saantiin. Tällä hetkellä alkoholiriippuvuus yksinään ei ole riittävä peruste sairauspäivärahalle, kuntoutustuelle tai työkyvyttömyyseläkkeelle. Alkoholiriippuvaisten toimeentulo on turvattava sairauspoissaolon ja kuntoutusjakson aikana. Tutkimusten valossa tiedetään, että suurin osa alkoholiriippuvaisista on työelämässä. Näin alkoholiongelman ehkäisemiseksi, havaitsemiseksi ja hoitamiseksi tarvitaan kattavaa työterveyshuoltoa, joka pystyy ohjaamaan päihteiden käyttäjiä varhaisessa vaiheessa kuntoutukseen. Parhailiaan menossa olevassa kuntoutusjärjestelmän uudistamistyössä on huomioitava päihteiden käyttäjien kuntoutustarpeet, sillä heille tarvitaan kuntoutusjärjestelmä, jossa palvelu- ja hoitoketjut ovat saumattomia ja toimeentulo kuntoutusjaksonaikana turvattu.

Vaikka monilla isoilla yrityksillä on päihdeohjelma, tulisi lakisääteinen velvoite PAMin näkemyksen mukaan ulottaa koskemaan kaikkia työpaikkoja. Koska alkoholinkäyttö vaikuttaa merkittävästi ihmisen fyysiseen ja henkiseen terveyteen sekä jaksamiseen myös työssä, päihdeohjelma voi lakisääteisenäkin olla osa laajempaa työpaikan varhaisen puuttumisen mallia tai työhyvinvoinnin kehittämisohjelmaa. Alkoholiriippuvuus ei saa olla hyväksytty syy irtisanomiselle, jos ihminen on sitoutunut työpaikan ja työterveyshuollon päihde- ja hoitoonohjaustoimiin.

Helsingissä 13.1.2017

PALVELUALOJEN AMMATTILIITTO PAM ry

Ann Selin
puheenjohtaja

Lisätietoja:

Miia Järvi
elinkeinopoliittinen asiantuntija
puh. 044 3441 585
miia.jarvi@pam.fi